

ГЕОГРАФІЧНІ РЕКОРДИ ЗЕМЛІ

ЧАСТИНА 1

ГЕОГРАФІЯ (ВІД ГР. – ЗЕМЛЕОПИС) ОДНА З НАЙДАВНІШИХ ПРИРОДНИЧИХ НАУК. СКІЛЬКИ Ж ПРИРОДНИХ ЧУДЕС НАШОЇ ПЛАНЕТИ ВІДКРИТО, ДОСЛІДЖЕНО ТА ОПИСАНО: ГОРИ І РІВНИНИ, ОКЕАНИ ТА МОРЯ, ОСТРОВИ ТА ПІВОСТРОВИ, РІКИ, ОЗЕРА, ВУЛКАНИ. СЕРЕД НИХ Є СВОЇ РЕКОРДСМЕНИ.

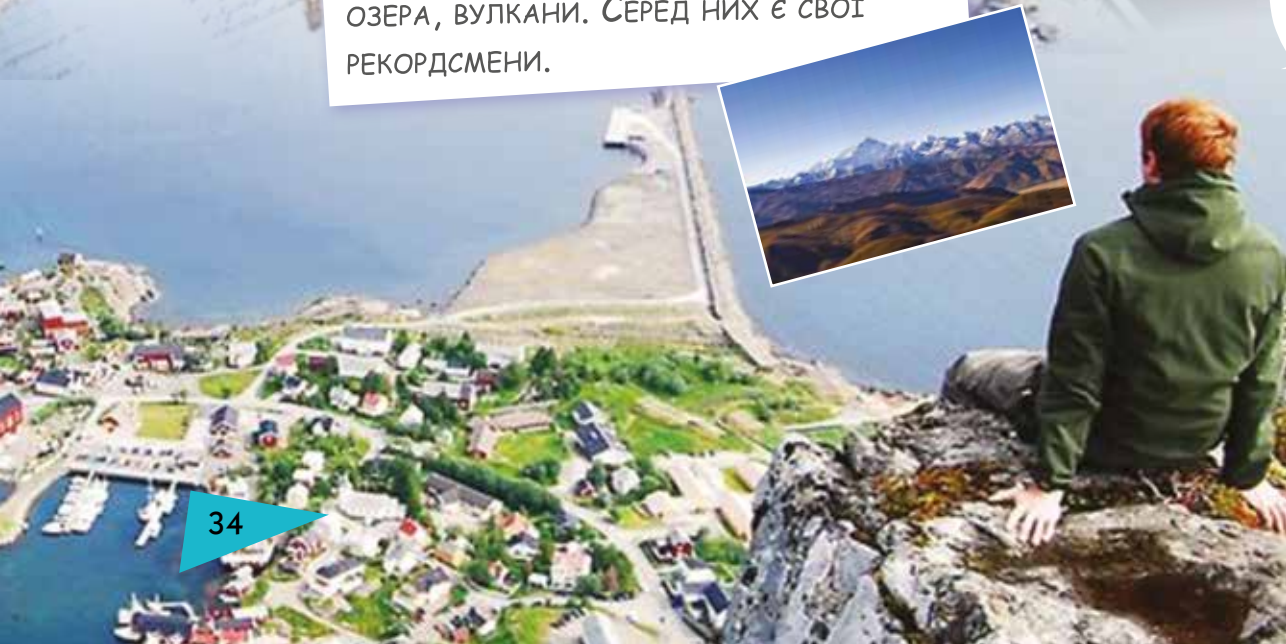
ЛЮДМИЛА ПЕТРИНКА

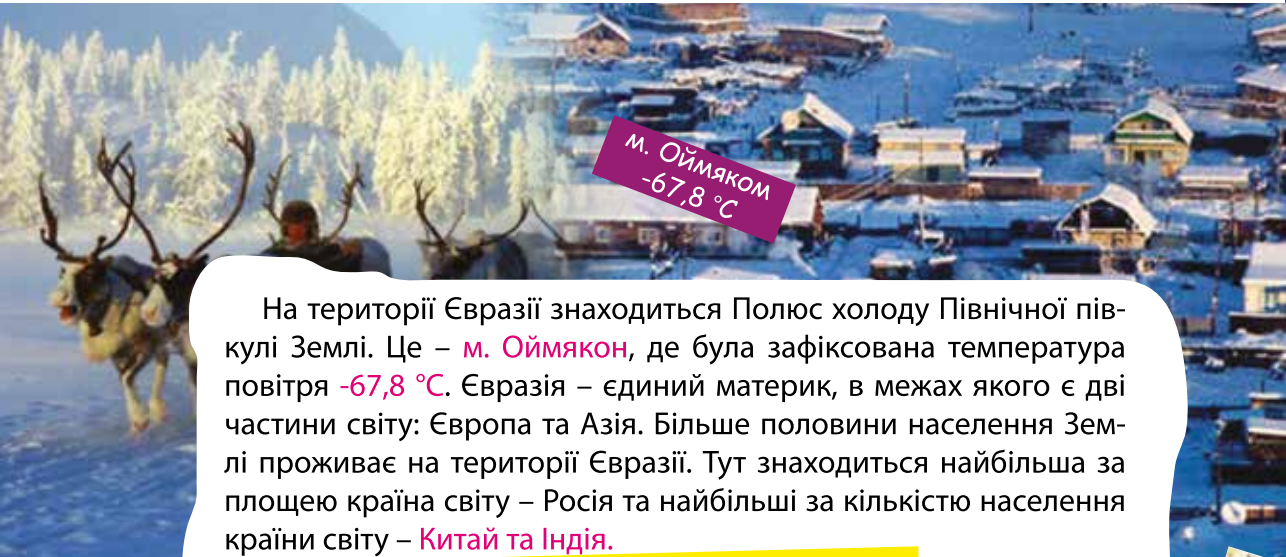
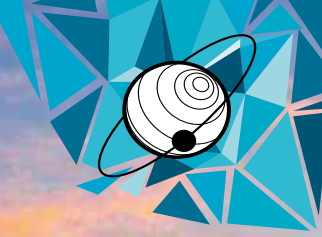
РЕКОРДИ ЄВРАЗІЇ

Найбільший материк – Євразія, площа якої становить 54,6 млн. км², а це 1/3 всього суходолу. Він простягається на десятки тисяч кілометрів із заходу на схід від Атлантичного океану до Тихого і з півночі на південь від Північного Льодовитого океану до Індійського. Євразія – єдиний материк, що омивається всіма чотирма океанами Землі. А скільки рекордів є в межах Євразії! Ось декілька з них: найвищі гори світу Гімалаї з найвищою вершиною **г. Джомолунгмо (8848 м)**; найнижча западина у світі на суходолі – рівень Мертвого моря (-400 м) і відповідно найбільший перепад висот між найвищою точкою (8848 м) та найнижчою точкою (-450м), що становить 9298 м; найглибше озеро світу Байкал, глибина якого 1620 м; найбільше за площею озеро світу **Каспійське море**; найбільший **півострів світу Аравійський**; найбільше та найвище нагір'я Землі – **Тибет**; найвологіше місце нашої планети – **Черапунджі** (Індія), де випадає більше 10000 мм опадів на рік.

Джомолунгма (8848 м)

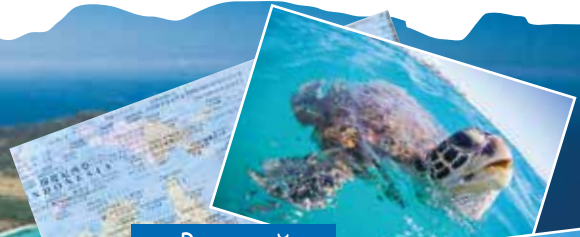

м. Оймякон
-67,8 °C

На території Євразії знаходиться Полюс холоду Північної півкулі Землі. Це – м. **Оймякон**, де була зафіксована температура повітря **-67,8 °C**. Євразія – єдиний материк, в межах якого є дві частини світу: Європа та Азія. Більше половини населення Землі проживає на території Євразії. Тут знаходиться найбільша за площею країна світу – Росія та найбільші за кількістю населення країни світу – **Китай та Індія**.

РЕКОРДИ АВСТРАЛІЇ

Має рекорди і **найменший материк** Землі – Австралія. Це найсухіший та **найменш заселений материк**. Він найспокійніший, бо – єдиний у світі, де немає сучасного зледеніння та вулканізму. Австралія має найменшу серед усіх материків довжину берегової лінії – 19 700 км. Це – найнижчий за абсолютними висотами материк. Австралія має найменшу серед усіх материків обводненість території та найменшу кількість річкових систем (всього дві значні річкові системи – Муррей та Дарлінг). Зате Великий Артезіанський Басейн – найбільший за площею серед усіх артезіанський басейнів планети. Австралія – єдиний материк, на якому відсутні озера з постійними межами. Австралія – материк, де є величезна кількість ендемічних видів рослинного і тваринного світу. Біля східних берегів Австралії довжиною понад 2 тис. км простягнувся унікальний **пам'ятник природи – Великий Бар'єрний Риф**.

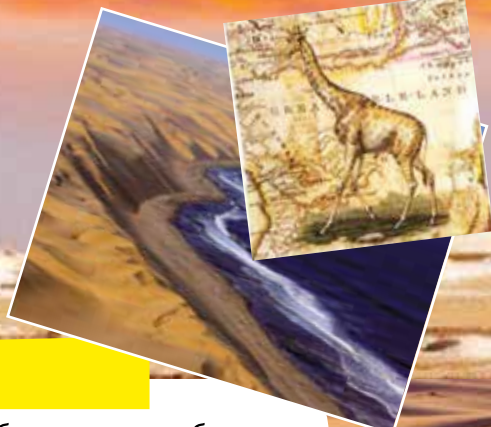

Великий Бар'єрний Риф

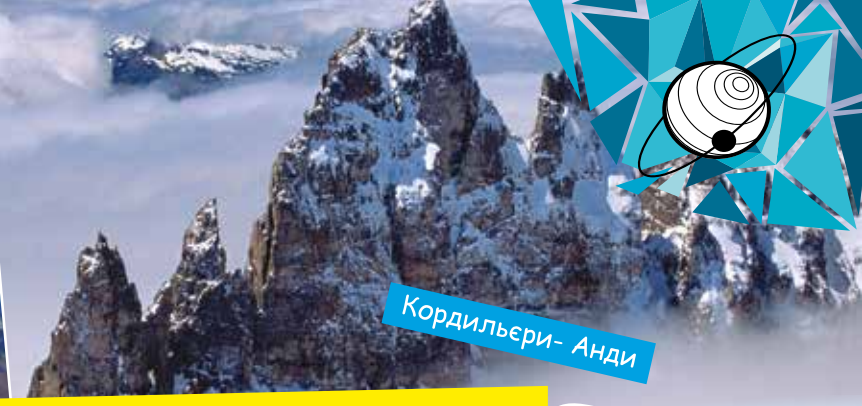
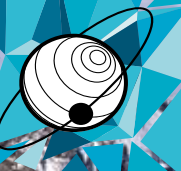
РЕКОРДИ АФРИКИ

Найспекотніший материк Землі – Африка, бо саме тут поблизу м. Тріполі у Лівії була зафіксована у затінку температура **+58 °C**. Також в Африці знаходиться одне з найпосушливіших місць на планеті – **місто Ваді-Хальфа** (тут випадає 1 мм опадів за 3 роки). В Африці є **найбільша пустеля світу – Сахара**. Африка – єдиний у світі материк, який знаходиться у чотирьох півкулях (Північній, Південній, Західній та Східній), а екватор перетинає континент майже посередині. **Найдовша річка** материка і світу – **Ніл**. Ніл – єдина річка у світі, яка тече безводною пустелею, не має протягом 3 000 км одної притоки, але доносить свої води до моря. Саме в Африці знаходиться найбільший на земній кулі кратер вулкану – Нгоронгоро площею понад 350 км² (розміри кальдери 17 км x 20 км). В екваторіальних лісах Центральної Африки мешкають низькорослі **племена пігмеї** – найнижчі люди на Землі. Середній ріст дорослих чоловіків 142–145 см.

Племена Пігмеї

Кордильєри- Анди

РЕКОРДИ АНТАРКТИДИ

Найхолодніший материк нашої планети – Антарктида. Саме тут розташовані Південний полюс і Полюс холоду Землі – антарктична станція „Восток”, на якій була зафіксована температура повітря **-89,2 °С**. Унікальність материка полягає в тому, що тут знаходиться відразу декілька полюсів: **1) південний географічний; 2) південний магнітний полюс; 3) світовий полюс сухості; 4) світовий полюс вітрів.**

Антарктида – єдиний материк, на якому немає жодної постійної ріки, але **62 % запасів прісної води Землі** зосереджено саме тут у вигляді льоду. Завдяки найбільшому сучасному зледенінню Антарктида – **найвищий материк** на земній кулі. Середня висота материка над рівнем моря становить 2040 м. Антарктида вкрита шаром льоду (і це 90 % всього льоду земної кулі!), середня товщина якого приблизно 2000 м, а максимальна сягає 4000 м. В межах Антарктиди знаходиться найбільший на планеті гірський льодовик – льодовик Ламберта (довжина приблизно 700 км, товщина льоду – 200–700 м). Саме в Антарктиді є найбільше різноманіття типів льоду на Землі. Антарктида є зоною найбільшого у світі поширення шельфових льодовиків, серед них найбільший – **льодовик Росса**. Його площа 487 тис. км², а розміри 850 км x 800 км. Найбільш вітряним місцем на Землі є бухта Коммонвелс (Земля Аделі). Антарктичні вітри дмуть тут 340 днів на рік з середньою швидкістю 20 м/с, часто досягаючи 90–100 м/с. Антарктида – єдиний материк, де не буває дощів.

РЕКОРДИ АМЕРИКИ

Єдина частина світу, до складу якої входить два материки, – Америка. Саме в межах Америки простяглася майже на 18 000 км найдовша гірська система світу – **Кордильєри-Анди**. В Андах знаходяться найвищі вулкани світу – Льюльялььяко (6723 м) та Охосдель-Саладо (6893 м). У Південній Америці протікає найбільш повноводна річка світу Амазонка. Басейн Амазонки є найбільшим у світі річковим басейном, а Амазонська низовина є найбільшою серед низовин світу. У гирлі Амазонки знаходиться найбільший у світі річковий острів Маражо. Найбільш високогірне серед великих озер світу теж знаходиться у Південній Америці. Це озеро Тітікака, що розташоване на висоті 3812 метрів. На материку знаходиться і найвищий водоспад світу – **Ангель**, висота якого 1054 м, та найбільша у світі лагуна – озеро Маракайбо.

Біля берегів Північної Америки знаходиться найбільший острів світу **Гренландія** та найбільший арктичний архіпелаг – Канадський Арктичний архіпелаг. Саме у Північній Америці в системі Великих озер зосереджений найбільший запас прісної води у Західній півкулі. У Північній Америці знаходиться найбільша карстова печера світу – Мамонтова (її довжина 500 км) та найбільший за глибиною каньйон на Землі – каньйон Колорадо.

А скільки рекордів має Світовий океан – не злічити! Світовий океан поділяють на кілька частин. Одні спеціалісти визначають три океани: Тихий, Атлантичний та Індійський. Інші додають до них четвертий – Північний Льодовитий, який до XVII століття називали Гіперборейським. Ще ряд океанологів називає п'ятий океан – Південний або Антарктичний. Однак Міжнародне Гідрографічне бюро у Монако не визнає Південного океану, вважаючи його акваторіями Тихого, Атлантичного та Індійського океанів.

Льодовик Росса

Ангель

Гренландія

РЕКОРДИ ОКЕАНІВ

Найбільший океан Землі – **Тихий**. Його ще називають Великим. Площа його становить 178,7 млн. км², а це 50 % Світового океану. Йому належить першість не лише за площею, а й за глибинами – як середньою (3984 м), так і максимальною (10994 м). Глибини понад 5 км займають 30 % площі океану. Він є найбільшим за об'ємом води (710 млн. км³), за чисельністю морів, що входять до його складу, за довжиною берегової лінії, за чисельністю островів (приблизно 10 тисяч), за чисельністю глибоководних жолобів (25 з 35 мають глибину понад 5 км). Саме в Тихому океані розташовані всі чотири жолоби глибиною понад 10 км: Маріанський (10994 м), Тонга (10882 м), Філіппінський (10540 м) і Кермадек (10047 м). Через цей океан по 180-му меридіану проходить лінія зміни дат.

Саме на дні Тихого океану знаходиться гора, яку можна вважати конкурентом Джомолунгми (Евересту) за висотою. Це **Мауна-Кеа**, висота якої сягає **10203 м**. Але оскільки абсолютна висота точок відраховується від рівня моря, а над поверхнею океану ця гора височіє лише на 4202 м, то її не вважають найвищою горою світу.

Другим за величиною після Тихого океану є Атлантичний. Його площа становить 91,6 млн. км² (25 % площі Світового океану). Він є другим і за об'ємом води. Зате має найбільшу підводну гірську систему Світового океану (Серединно-Атлантичний хребет, довжина якого 18 тис. км), найбільшу теплу поверхневу течію Гольфстрім, найбільші припливи, що утворюються в фіордових затоках Канади (затоки Фанді, Фробішер, Унгава). В Атлантичному океані є єдине у світі море без берегів – Саргасове море. Його берегами є океанічні течії.

Третім за величиною є Індійський океан. Він розташований між Африкою, Євразією, Австралією і Антарктидою. Його площа 76 млн. км² і це становить 12 % площі Світового океану. Від інших океанів Індійський вирізняє ряд особливостей. Він майже повністю розташований у тропічних широтах і переважно у Південній півкулі. На південь від екватора знаходиться 85 % його акваторії. Індійський океан у більшій своїй частині – теплий океан, тому деякі вчені називають його найтеплішим океаном Землі.

РЕКОРДИ ОКЕАНІВ

Північний **Льодовитий океан** є **найменшим** за площею водної поверхні – приблизно 15 млн. км² (4 % площі Світового океану). Він єдиний з океанів, що повністю розташований у полярних широтах. У ньому відсутні глибоководні жолоби. Незважаючи на невеликі розміри, Північний Льодовитий океан займає друге місце серед океанів (після Тихого) за кількістю островів. У ньому зареєстровані найнижчі для океанів середні температури води. Саме в межах Північного Льодовитого океану знаходиться Північний географічний полюс Землі.

Петринка Людмила Василівна,
вчитель географії
Львівської СЗШ I-III ст. № 44
ім. Т. Г. Шевченка,
вчитель-методист